

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 13

TRST - 20. oktobra 1978

200 lir

Politično ozračje v Italiji je še vedno nejasno

Potrebna je skupna akcija vseh demokratičnih sil

Politično ozračje v Italiji je še vedno nejasno, čeprav so v minulih dneh in tednih mnogi politiki, tako demokristjani kot socialisti, slovesno izjavljali, da bodo delovali v okviru sedanje večine. Te izjave smo komunisti ocenili kot pozitivne signale.

Omembe vredno je tudi dejstvo, da je prišlo do sporazuma med sindikati in vlado glede pokojnin. To dejstvo lahko ocenjujemo kot zmago na poti, ki vodi k večji socialni pravičnosti.

Toda kljub vsemu temu pravimo, da je atmosfera nejasna in celo zaskrbljujoča. In za to imamo mnogo razlogov.

V zadnjem času se je zopet pojavil krvavi terorizem. Prejšnji torek bil v Rimu umorjen še en sodnik, naslednji dan pa je bil umorjen ravnatelj instituta sodne medicine v Neaplju. Rdeče brigade so obnovile svojo zločinsko dejavnost tudi v Turinu in Milanu, fašistične tolpe pa so streljale v Rimu in Neaplju. Freda je nemoteno pobegnil, Andreotti in Rognoni pa nista (do trenutka, ko se stavljamo ta zapis) smatrala za potrebno, da spregovorita, da napravita zgledno gesto, ki bi zvenela kot kazen za tistega, ki je kriv (četudi samo zaradi malomarnosti), da je do tega prišlo; nista napravila geste, ki bi pomenila opomin za prihodnost. Medtem pa se nadaljuje kroženje nesmiselnih vesti v zvezi z odritjem skrivališč rdečih brigad v Milanu in pozitivna operacija proti terorizmu in za obrambo demokracije se lahko izmaliči ter nudi priložnost za nove politične spletke. Toda na čigav račun in s kakšnimi cilji?

Prišlo je tudi do ponovne sprostitve "avtonomnega" sindikalizma. Pri tem se ni mogoče izogniti vtisu, da obstaja v zakulisju določeno orkestriranje, ki je bilo skrbno pripravljeno in ki stremi po sejanju zmede, povzročanju novih težav in usmerjanju javnega mnenja na desno. V nekaterih krogih se zavzemajo za to, da bi pobude avtonomistov zajele tudi delavce enotnih sindikalnih organizacij. Bolj na splošno povedano: določeni

krogi skušajo izkoristiti težave, stvarne probleme, trenutno neenotnost v vrstah enotnih sindikatov za to, da bi prizadeli silo in prestiž komunistov.

Beseda teče tudi o morebitni vladni krizi. Širijo jo zlasti tisti, ki bi KPI najraje potisnili nazaj.

Mi vztrajamo pri stališču, da bi bila vladna kriza v sedanjem času zelo škodljiva za državo in prav zato pozivamo vse sile večine k večji vzajemnosti in k

(Nadaljevanje na 2. strani)

ENOTNOST, KI IMA SVOJ IZVOR PREDVSEM NA BAZI

Rajonski sveti nakazujejo pot k alternativni sedanjemu občinskemu odboru v Trstu

Na Tržaškem smo, kljub vsemu, priča napredovanju procesa postopnega združevanja demokratičnih sil. Ta pozitivni proces ima svoj izvor predvsem na bazi in prihaja do izraza zlasti v rajonskih svetih.

KPI je občutno pripomogla k sestavi delovnih programov za rajonske svete in k utrjevanju odnosov med vsemi strankami. Uspeh tega dela se odraža tudi v tem, da so bili v treh rajonskih svetih izvoljeni na predsedniška mesta komunisti: Slavko Štoka v rajonu zahodnega Krasa, Dennis Visioli v Rojanu in Silvano Minkush pri Sv. Jakobu.

Predsedniška mesta so takole porazdeljena: demokristjani 5, republikanci 1, Slovenska skupnost 1 in liberalci 1. Samo v enem primeru, v rajonu Stare Mitnice (Barriera) so demokristjani, očitno pod vplivom nekaterih njihovih veljakov, omogočili izvolitev na predsedniško mesto predstavnika tržaške me-

Mednarodne pobude KPI

Berlinguer na obisku v Parizu, Moskvi in Beogradu

Generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer je bil prve dni tega meseca v Parizu, Moskvi in Beogradu, kjer se je srečal z najvišjimi partijskimi voditelji in se pogovarjal o številnih aktualnih vprašanjih. V dneh 9. in 10. t.m. se je mudil v Jugoslaviji. Predsednik Tito ga je sprejel v Hercegovnem.

"Komunist", glasilo ZKJ je v zvezi s tem obiskom v Jugoslaviji zapisal naslednje:

— Ta srečanja sodijo v okvir razvitih dobrih odnosov in uspešnega sodelovanja med ZKJ in KPI, kar se je izrazilo tudi v duhu, v kakršnem so pogovori potekali, v vzajemnem razumevanju in v širokem soglasju obravnavanih stališč. Proučili so aktualna vprašanja mednarodnih odnosov obeh partij na mednarodnem področju, pri čemer so poudarili, da je nujno potrebno preseči sedanji zastoj v popuščanju mednarodne napetosti. Govorili so tudi o dejavnosti obeh partij znotraj njihovih držav in o razvoju medsebojnega sodelovanja.

Predsednik Tito in Enrico Berlinguer sta v teku pogovora potrdila ocene in stališča, ki jih vsebuje njuna skupna izjava od oktobra 1977. Ob tej priložnosti sta

(Nadaljevanje na 3. strani)

ščanske skupine ("Lista per Trieste") namesto kandidata KPI.

KPI že dalj časa poudarja, da mora vodstvo tržaške občine preiti v roke odbora demokratične enotnosti ter pripominja da ni nikakor aprioristično zaprta do tržaške meščanske liste.

Komunisti se zavzemamo za konkretne delovne programe, ki naj bodo usmerjeni k preporodu in razvoju mesta, zavračamo pa čedalje bolj demagoško in dvoumno politiko, ki jo izvaja "Lista per Trieste". Enotna politična alternativa občinskemu odboru, ki mu načeluje odv. Cecovini, je nujna in potrebna, da bi mesto obvarovali pred škodljivimi posledicami takega vodenja javnega življenja.

Na gospodarskem področju program meščanske liste ne nakazuje nobenih smernic za premostitev sedanje krize. Program meščanske liste je prav tako škodljiv z gledišča demokracije.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Razprava o volitvah evropskega parlamenta

Manjšine naj bodo subjekt

Iz govora, ki ga je imela sen. Jelka Gerbec na zasedanju parlamentarnih komisij v Rimu

Prejšnji teden sta parlamentarni komisiji za ustavne in za zunanje zadeve razpravljali o zakonu štev. 1.340, ki vsebuje določila za izvolitev italijanskih predstavnikov v evropski parlament. V razpravi je sodelovala tudi naša senatorka tov. Jelka Gerbec. Obširno je razpravljala o problemih manjših.

Naša senatorka je med drugim poudarila, da gre za problem, ki ima svoje korenine v situacijah, ki imajo zgodovinske in kulturne značilnosti, zaradi česar jih je treba podrobno proučiti tudi v luči zanimivih izkušenj, ki so v teku v nekaterih državah v Evropi.

Potem ko je podčrtala, da so manjšine kulturni zaklad za državo, v kateri manjšine žive, je izrazila prepričanje, da je treba proučiti ta problem z obvezo, da postanejo manjšine aktivni subjekt in ne objekt, ki bi sprejemal že sprejete sklepe.

V luči teh ugotovitev je tov. Gerbecova pripomnila, da se ne strinja ne z mnenjem, ki ga je o tej zadevi dal odbor Evropske skupnosti in niti s stališči predstavnikov Val'Aoste in Gornjega Poadižja, ki zagovarjajo umestnost, da bi ustanovili posebni kolegij za to, da bi izvolili samo predstavnike manjšin, ki imajo v parlamentu vsaj enega člana (to je liste Union Valdoteine in liste Südtiroler Volskpartei).

Tako stališče je nesprejemljivo tudi zaradi diskriminacije, ki bi se delala drugim manjšinam. Tako je poudarila govornica. Zanikala je dalje da bi se morale določene manjšine identificirati samo v političnih "etničnih" strankah in poudarila, da imajo pravico, da se lahko kot subjekt vključijo v vsedrjavne stranke. Zaželela je, da bi se našla drugačna rešitev, ki bi zagotovila izvolitev predstavnikov nemške, francoske in slovenske etnične skupine.

Kot praktičen nasvet je tov. Gerbecova zatem navedla rešitev, do katere so prišle sindikalne organizacije, ko je šlo za zastopstvo njihovih predstavnikov v vsedrjavnem svetu srednjih šol, v katerega je CGIL izvolila slovenskega predstavnika, CISL francoskega, UIL pa nemškega. Zaželela je tudi, da bi se v sklopu demokratičnih strank proučila podobna možnost za rešitev tega problema.

Potrebna je skupna akcija

(Nadaljevanje s 1. strani)

delu za to, da se v državi utrdi demokratični in omikani pritisk za obrambo demokracije in za poraz terorizma, za rešitev dramatičnih problemov na gospodarskem področju in problemov družbe sploh.

Komunisti ne delamo za krizo temveč

za rešitev perečih problemov in to v najširši enotnosti.

Vendar se nam zdi, da je potrebno v tem razglabljanju poseči bolj globoko. Vtis imamo, da mnogi in na različnih bregovih začenjajo misliti, da je najhujše na ekonomskem področju že mimo in da se začinja odpirati pot za povratek k staremu tipu gospodarskega razvoja in k starim političnim formulam; da bi se znebili "nadležnosti" komunistov in se tako izgonili uresničevanju reform in sprememb, ki jih komunisti zahtevamo.

Vse to smatramo kot tragično slepilo, ki bi lahko močno oškodovalo državo in njen demokratični režim. Kriza namreč ni minila, ker je sad relativne nerazvitosti države, ki ima še vedno nizko produktivnost (tudi zaradi teže, ki jo povzroča vprašanje Juga) in je hkrati tudi odraz demokratičnega razvoja, ki je razbil ali postavil v težave staro ravnovesje in ki objektivno sili k spremembam in napredku.

Hotenje nekaterih, da bi se povrnilo k

prvotnemu stanju (tako v gospodarstvu kot v politiki) je tragično slepilo, prvič zato, ker povečuje napetosti in drugič, če bi se hotelo uresničiti bi moralo priti do zgodovinskega poraza delavskega in demokratičnega gibanja, in tretjič, tudi v tem skrajnem primeru bi vozli ekonomije in družbe ne bili razrešeni.

Zato je treba gledati naprej. Vse demokratične sile se morajo zavzeti v tej smeri. Delo za spremenitev stvari je zelo težko, težje kot bi se lahko zdelo na prvi pogled, kot bi si utegnili domišljati tudi največji realisti.

Tisti, ki se hočejo še vedno šaliti z Morovo tragedijo, kažejo, da niso razumeli ničesar in da nočejo razumeti za kaj je šlo in zakaj gre.

Toda če hočemo zavrniti protiofero, zivo, ne smemo ostati mirni. Nihče naj torej ne zamenjuje naše pozitivne volje z vdanostjo. Skrb nas predvsem to, da ne bi kakor koli pomagali tistim, ki se zavzemajo za destabilizacijo. In prav zato se ponovno obračamo na tovariše socialiste, na demokristjane, republikance in socialdemokrate s pozivom, naj bodo dosledni v skupni akciji. Predvsem na dveh toriščih: v boju proti terorizmu in v akciji za premostitev najnujnejših in dramatičnih vprašanj gospodarskega in socialnega življenja.

GERARDO CHIAROMONTE

(Povzetek in uvodnika revije Rinascita z dne 13.10.1978)

Rajonski sveti nakazujejo pot

(Nadaljevanje s 1. strani)

Obnašanje te liste objektivno pospešuje upadanje antifašistične zavesti in enotnosti med Italijani in Slovence, ki je bistvenega pomena v vlogi, ki jo mora imeti Trst, to je v vlogi miru. Program tudi ne vsebuje nobenih napotkov za izboljšanje socialnih storitev, saj se ukvarja le s problemi zunanjega "polepšanja" mestnega življenja, medtem ko pušča povsod ob strani važna vprašanja: vprašanja zdravstvenih razmer na delovnih mestih, umsko prizadetih občanov in vprašanje družinskih posvetovalnic. Zaradi vsega tega vodi KPI do sedanjega občinskega odbora odkrito a omikano nasprotovanje ter se skrbno izogiba vsaki deformaciji in lažem, ki se jih svetovalci, ki podpirajo Ceccovinijev odbor, čedalje bolj pogosto poslužujejo.

Komunisti smo prepričani v koristnost stalnega soočanja vseh političnih sil - razen fašistov - glede posameznih konkretnih problemov, zato menimo, da bi treba vključiti v delovanje rajonskih svetov tudi svetovalce meščanske liste. Zato smatramo za potrebno in koristno tudi to, da prevzamejo predsedniška mesta v ustreznih komisijah tako svetovalci večine, kakor tudi svetovalci opozicije.

Prepričani smo, da je naša pot pravilna in prav gotovo ni naključje, da so predstavniki tržaške meščanske liste v rajonskem svetu v Rojanu umaknili svoj program in sprejeli tistega, ki ga je predložil predsednik - komunist, in to prav v trenutku, ko je vodstvo "liste" najbolj grmelo proti enotnemu sporazumevanju na ravni rajonskih svetov.

Resno in prizadeto delo za rešitev rajonskih problemov je po mnenju KPI najboljše orožje v boju proti iracionalizmu, ki ga je "skupina destih" ustvarila v Trstu ob mogočnih finančnih podporah, da bi se uprla perspektivam preporoda in demokratičnega napredka, ki so jih odprli osimski sporazumi.

Proslava 100-letnice tabora in PD Valentin Vodnik v Dolini

Slavje se bo začelo v občinski telovadnici v Dolini v soboto, 21. oktobra ob 20,30. Spored: Recital: "Rodovi skozi življenje", recitatorji in zbor Valentin Vodnik, ansambel Supergroup, godba pihala iz Brega, pevski zbor Bojan iz Dornberka.

V nedeljo, 22. oktobra ob 15. uri bo na Trgu padlih za svobodo v Dolini proslava 100 - letnice tabora. Govorila bosta Jože Vilfan in Miroslav Košuta. V kulturnem sporedu bodo sodelovali godbe, otroški, mladinski in mešani pevski zbori iz Brega.

Za to priliko so v Dolini odprte razstave: V Torkli je fotografska razstava Maria Magajne, v Mladinskem krožku likovna razstava, v dvorani prosvetnega društva Valentin Vodnik pa retro spektivna razstava zgodovine prosvetnega društva.

Berlinguer na obisku v Parizu, Moskvi in Beogradu

Vzajemno razumevanje in solidarnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

obe strani poudarili aktualnost in vitalnost načel, ki so bila sprejeta na konferenci komunističnih in delavskih partij Evrope, ki je bila leta 1976 v Berlinu.

Za nadaljnji razvoj solidarnosti v boju za mir, družbeni napredek in enakopravne odnose med narodi in državami pa tudi za druge cilje socializma je treba razvijati sodelovanje med partijami in gibanji ob popolnem spoštovanju neodvisnosti vsake partije, da samostojno določa svojo politiko, za katero nosi odgovornost edinole pred lastnim delavskim razredom in ljudstvom. V teh okvirih so poudarili tudi potrebo po čim širših dvostranskih razpravah, pri čemer različna pojmovanja ne smejo predstavljati ovire za vzajemno razumevanje in sodelovanje.

Zveza komunistov Jugoslavije in Komunistična partija Italije sta visoko ocenili uspešen razvoj odnosov med partijama. Izrazili sta težnjo po nadaljnjem razvoju teh odnosov in poudarili prispevek, ki ga to sodelovanje pomeni za razvijanje dobrososedskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo.

"Rinascita", revija KPI, pa je o potovanju Berlinguerja v Pariz, Moskvo in Beograd, zapisala med drugim naslednje:

To potovanje je pokazalo razvoj mednarodnih pobud KPI. Gre v prvi vrsti za poglabitev posebnih stališč, ki že nekaj časa sem označujejo uvrstitev italijanskih komunistov v okviru svetovnega delavskega in komunističnega gibanja pa tudi za objasnitev koncepcije same, ki je lahko osnova "novega internacionalizma". Tako v teku pogovorov kot v uradnih sporočilih in končno tudi v izjavi sami, ki jo je dal generalni sekretar KPI, je bil jasno podčrtan politični pomen trojnega srečanja.

Ne le v pariških temveč tudi v pogovorih v Moskvi in Beogradu je tekla

Brežnjevi, Berlinguer s sodelavci na srečanju v Moskvi

beseda o vlogi delavskega gibanja Zahodne Evrope, ki je v nekaterih aspektih nova; o izvirnih značilnostih in osnovah strateških perspektiv, ki se kažejo v razvoju politične demokracije v pluralizmu; v iskanju novih odnosov konvergenč in sodelovanja med silami, ki se sklicujejo na različne tradicije in kulture (komunisti, socialisti, socialni demokrati, druge laične in katoliške komponente).

Srečanje z voditelji francoske partije je pokazalo, da se "evrokomunizem" gradi na tako močnih in enotnih osnovah, da se lahko spoprijema tudi s takimi problemi kot so npr. volitve evropskega parlamenta; pokazalo je tudi, kako zmotne in prenaplajene so bile sodbe tistih, ki se še pred nekaj tedni zatirjevali, da je "evrokomunizem" zatemnjen.

Po obisku Berlinguerja v Jugoslaviji je bilo objavljeno daljše skupno sporočilo, ki pravi:

— Na pogovorih, ki so potekali v prijateljskem, odkritem in tovariškem ozračju, v duhu medsebojnega razumevanja, značilnega za odnose med ZKJ in KPI, je prišlo do izraza široko soglasje v stališčih. Pogovori so se nanašali in aktualna vprašanja mednarodnih odnosov, dejavnost ZKJ in KPI na mednarodnem področju v novešem času in njuno dejavnost znotraj svojih držav kot tudi razvoj sodelovanja med obema partijama.

Ko sta predsednik Tito in generalni sekretar Berlinguer obravnavala dogajanja in tendence v svetu, sta potrdila ocene in stališča iz njune skupne izjave v oktobru 1977. Poudarila sta, da si nujno treba z vsemi močmi treba prizadevati za prebrotev zastojev v popuščanju napetosti in za razvoj mednarodnega sodelovanja, za uveljavitev tistega konstruktivnega duha sodelovanja, ki je omogočil pozitivne rezultate konference o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih.

ZKJ in KPI sta prepričani, da premagovanje napetosti in odpravljanje kriznih žarišč v raznih delih sveta, opusitev oboroževalne tekme, podpora neodvisnosti in samostojnemu razvoju narodov Afrike, Azije in Latinske Amerike ter uveljavitev pravične stvari miru, svobode in družbenega napredka na vsem svetu terjajo konkretne ukrepe, ki bodo privedli k dejanskemu zmanjšanju strateške in konvencionalne oborožitve, k uresničitvi sklepov posebnega zasedanja glavne skupščine Organizacije združenih narodov o razorožitvi kakor tudi nujnemu poravnavanju sedanjih sporov s političnimi sredstvi.

Na pogovorih so poudarili pomembno vlogo gibanja neuvrčenosti, prav tako pa tudi delavskega gibanja v svetu, zlasti v Zahodni Evropi, pri iskanju rešitev za pereče svetovne probleme in pri ustvarjanju novih pravičnejših ekonomskih odnosov v svetu.

ZKJ in KPI sta prepričani, da mora popolna podpora popuščanju mednarodne napetosti, popuščanju, ki mora postati univerzalno, in razvoju konstruktivnih odnosov med državami z različno družbeno ureditvijo, med veljavi, olajšati prizadevanje za uvedbo nove mednarodne gospodarske ureditve. To je nadvse nujna potreba današnjega sveta. To je dejanski interes vseh držav, ki ustvarja pogoje za premostitev naraščajočega prepada med razvitimi državami in državami v razvoju ter za splošni napredek človeštva.

Glede na univerzalnost mednarodne skupnosti in zainteresiranost vseh narodov za varen razvoj in nemoten napredek sta tovariš Tito in tovariš Berlinguer poudarila, da so vse države in vse delavske in socialistične sile poklicane, da se angažirajo pri ustvarjanju boljših odnosov med narodi. To je njihova dolžnost,

Marchais, generalni sekretar francoske komunistične partije in Berlinguer

Berlinguer

hkrati pa tudi njihova pravica, da enakopravno prispevajo k uveljavljanju pozitivnih procesov v mednarodnih odnosih in delavskem gibanju na vsem svetu. V tej vezi je čedalje večjega pomena to, da bo boj za mir, družbene preobrazbe, gospodarski razvoj in boljše prihodnost človeštva rezultat aktivnega in solidarnega prizadevanja vseh komunističnih, socialističnih, socialdemokratskih in drugih demokratičnih sil.

V skupnem sporočilo je dalje rečeno:

- ZKJ in KPI menita, da celotni razvoj odnosov in sodelovanja v delavskem gibanju potrjuje vso vitalnost načel, ki so bila podčrtana na berlinski konferenci komunističnih in delavskih partij Evrope v juliju 1976. Nadaljnji razvoj tega sodelovanja ob popolnem spoštovanju samostojnosti vsake partije in v duhu njihovega medsebojnega upoštevanja terja čim širše, odkrite in konstruktivne dvostranske pogovore med partijami in gibanji, zato da bi se okrepila solidarnost v boju za mir, družbeni napredek in druge visoke humane ideale socializma. Različna pojmovanja in interesi v delavskem gibanju na svetu niso in ne smejo biti ovira za razvijanje dialoga, medsebojnega razumevanja in enakopravnega sodelovanja.

Izčrpno so tudi izmenjali informacije o razmerah in politiki obeh partij v njihovih državah. ZKJ in KPI sta izrazili trdno odločenost, da še naprej v polni meri prispevata k razvoju prijateljskih, dobrih sosedskih odnosov in sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo. Posebej potrjujeta obojestransko zavzetost za konstruktivno uresničitev osimskih sporazumov, tako da bi zadostili interesom prebivalstva obmejnih krajev kakor tudi obeh držav v celoti.

Izjava za RTV Koper

Generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer je v posebni izjavi za radio Koper poudaril, da so bili pogovori s predsednikom Titom in članom predsedstva ZKJ Aleksandrom Grličkom zelo pozitivni in v duhu, ki ustreza dolgoletnim zelo dobrim odnosom med KPI in ZKJ.

V zvezi z deležem KPI in ZKJ pri uresničevanju osimskih sporazumov je tovariš Berlinguer dejal, da sta imeli obe partiji zelo pomembno vlogo, seveda skupaj z drugimi silami, zlasti z drugimi demokratičnimi strankami v Italiji, pri sklenitvi osimskih sporazumov, ki so trdna točka v odnosih med Jugoslavijo in Italijo.

- Zdaj si prizadevamo, tako je na koncu izjave poudaril tov. Berlinguer, da bi osimske sporazume tudi izvajali. V Italiji smo angažirani, prav tako kot je Zveza komunistov angažirana v Jugoslaviji, da bi te sporazume v celoti spoštovali in upoštevali interese italijanskega naroda in narodov Jugoslavije, še posebej pa interese obmejnega prebivalstva.

Zanimanje za pogovore, ki jih je imel generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer v Parizu, Moskvi in Beogradu, je bilo veliko.

Srečanje s tovarišem Titom

Ob povratku v Rim je tov. Berlinguer imel tiskovno konferenco, na kateri je, med drugim, dejal:

- Predvsem želim dati splošno oceno o potovanju, ki je bilo uspešno. Ugotovili smo, da obstaja veliko upoštevanje naše partije, razumevanje naših stališč, tudi takrat, ko se razlikujejo od stališč voditeljev partij, s katerimi smo se srečali. Sicer pa je v vseh sporočilih o pogovorih

rečeno, da je bilo poudarjeno načelo, da razlike v stališčih komunistov in delavskega gibanja na splošno, na smejo ovirati dialoga, razumevanja in sodelovanja. V pogovorih, ki smo jih imeli, smo poudarili pomen široke mednarodne akcije za zmanjšanje napetosti na svetu in v tem pogledu smo ugotovili široko soglasje s francoskimi, sovjetskimi in jugoslovanskimi tovariši.

Srečanje delegacij manjšin sosednjih dežel

Dne 6. in 7. t.m. je bilo v Trstu tretje srečanje predstavnikov slovenske in hrvaške manjšine iz Avstrije, madžarske in italijanske iz Slovenije in slovenske iz Italije. Na srečanju je prevladala solidarnost med narodnostnimi skupnostmi, občutek potrebe po čimtesnejši akcijski enotnosti posameznih manjšin, navezanosti na matične narode, predvsem pa želja, da bi odpravljanje zaprek k boljšemu sporazumevanju in sodelovanju med narodi sosednjih dežel pomenilo tudi rešitev še vedno odprtih vprašanj Slovencev na Koroškem in v Italiji ter Hrvatov na Gradiščanskem. Za to pa je potreben brezkompromisen boj s šovinističnimi silami, ki težijo k tlačenju manjšinskih pravic, oziroma proces demokratičnega dozorevanja družb, ki naj manjšine sprejmejo kot enakopravne partnerje in subjekte odločanja o lastni usodi. V tem smislu so še pomembna poročila predstavnikov Madžarov iz Pomurja in Italijanov iz Istre, katerim, status samoupravne skupnosti in pa angažiranost vsega prebivalstva na dvojezičnem ozemlju jamčijo širše okvire uveljavljanja in reševanja razvojnih vprašanj, kljub temu, da so še nekatera vprašanja odprta.

Obsežna poročila o položaju manjšinskih skupnosti so imeli Apollinio Abram o izvajanju načel ustave S.R. Slovenije na vseh področjih družbenega življenja. V imenu Sveta slovenskih organizacij, (iz naše dežele, op. uredn.) je predsednik Damjan Paulin obravnaval bitko Slovencev v Italiji za uveljavljanje jezika in obrambo prostora. O položaju koroških Slovencev sta predsednik Zveze slovenskih organizacij Franci Zwitter in član predsedstva Narodnega sveta koroških Slovencev Karel Smolle orisala zamrznjene odnose med koroškimi Slovenci in vlado in poudarila željo, da bi bili Slovenci subjekt sporazumevanja z vlado. Opozorila sta tudi na vpliv nacionalističnih sil na Koroškem. O gradiščanskih Hrvatih v Avstriji je govorila Marjana Granfič, ki je poudarila sličnosti s položajem koroških Slovencev in težave zlasti na področju šolstva in zaposlovanja.

Pozitivno oceno položaja je podal predstavnik madžarske skupnosti, ki živi na Pomurju (SR Slovenija) Ferenc Hajos, saj je madžarska narodnost sama sodelovala pri oblikovanju zaščitnih norm in jamstev. O naporih Slovencev v Italiji za

(Nadaljevanje na 8. strani)

Pogovor s šestimi politiki

Meja, ki so jo dokončno potrdili osimski sporazumi, lahko samo združuje

Voditelji demokratičnih strank v Furlaniji-Juljski krajini o odnosih v deželi, o zaščiti manjšine in o vsebini »novega soglasja«

Ljubljansko "Delo" je v sobotni prilogi (14. oktobra 1978) objavilo "pogovor s šestimi politiki" iz dežele Furlanije-Juljske krajine.

Ker je pogovor zelo aktualen in zaminiv ga objavljamo v celoti.

Uredništvo

SILVANO SAU: Kako naj ocenimo programski sporazum šestih strank? Ali gre za dolgoročen sporazum ali za provizoričen, časovno omejen dokument?

SERGIO COLONI (KD): Vprašanje je na videz neprijetno... navidez, recimo, kajti ponavadi so stvari, ki se zdijo začasne, najbolj trajne in narobe... Toda v tem primeru je treba poudariti, vsaj kar zadeva krščansko demokracijo, obseg obveznosti, ki so jih prevzele tu zastopane stranke... Znašli smo se pred dramatičnim problemom, posledicami potresa: treba je dati streho 50.000 ljudem, ki so zdaj v barakah, imeli pa smo tudi hude politične probleme okrog osimskih sporazumov... Tako torej sodimo, da je naša zaveza dolgoročna, ker se spopada s temi problemi.

Krščanska demokracija ni mislila na enobarvno (deželno) vlado... toda, glejte, druge rešitve, s katero bi se strinjali vsi, ni bilo. Vendar smo že prej, na samem začetku videli, da je mogoče najti skupni odgovor za razrešitev problemov obnove, uresničenja osimskih sporazumov, težkih vprašanj zaposlitve, ki čakajo na odgovor, skratka, za takšen razvojni načrt dežele, ki jo bo ohranil združeno in složno.

Zato upamo, da bo ta tako obsežna in tako resna zaveza uspešna in kar zadeva nas, jo bomo maksimalno podprli tako kot tudi jasno, da je vlada enobarvna. Toda s političnega stališča bomo sporazum maksimalno podpirali.

Prednost problemom, ne političnim razvrstitvam

ANTONINO CUFFARO (KPI): Tudi jaz mislim, da sporazumu ne gre postavljati rokov. Zahtevali smo (KPI) vlado demokratične enotnosti... krščanska demokracija pa je mislila na rešitve, ki bi KPI izključile iz večine. Dosegli smo rešitev, po

kateri smo soodgovorni v večini (v deželni zboru), ne pa v vladi. Zakaj smo sprejeli sporazum?

...ker menimo, da so v naši deželi okoliščine, ki zahtevajo nujne ukrepe v gospodarstvu, zaradi posledic potresa, zaradi političnega stanja po volitvah v Trstu, zaradi vprašanja, kako uresničiti osimske sporazume. Vemo, da je naša dežela zelo občutljiva točka v italijanski zunanji politiki. Nočemo, da bi stvari zdrsile v stanje, kot je bilo v preteklosti. Bolj kot roki nas torej zanimajo konkretne zadeve, dejstva, ki se bodo porodila iz sporazuma. Koliko hiš, koliko delovnih mest za mlade, kako sanirati gospodarsko stanje, ki nas tolikanj skrbi. Te odgovore mora dati nova politika in upamo, da bomo s tem sporazumom lahko prispevali tudi k akcijskemu razvoju dežele kot institucije, institucije, ki je bila vodena po našem mnenju v takšni smeri in politično tako slabo, da smo po 14 letih vlade...

COLONI: S tem, kar pravi Cuffaro, se pač ne strinjamo...

CUFFARO: Seveda se ne strinjate, toda 14 let nas je skrbelo in nas skrbi za enotnost dežele kot take... Recimo, da gremo v sporazum z največjo mero lojalnosti, ne pričakujemo, da bodo druge sile, zlasti vlada, zgrešile, toda nihče ne more vezati komunistične partije za celo življenje na večino, če ni sposobna konkretnih rezultatov.

LUCIO GHERSI (PSI): Resnično sem prepričan, da bi bila oblika deželne vlade lahko drugačna in da bi z neposredno vključitvijo vseh strank bolje ustrezala objektivnemu stanju naše dežele in zahtevam, ki jih to objektivno stanje postavlja političnim silam dežele.

Toda mi socialisti smo se odločili, da damo prednost problemom in ne političnim razvrstitvam... in zato pristali na takšno obliko vlade, ker sodimo, da se programska deklaracija predsednika Comellija spopada s stvarnostjo in ponuja zadovoljive rešitve za odprte probleme naše dežele.

...Vsebuje jasne obveze, kar zadeva obnovo Furlanije in izvajanje Osima. Obstaja politična volja, zagotoviti in okrepiti deželno enotnost, obstaja politična volja,

jasno odgovoriti tistim, ki so v tej fazi zoper celovitost dežele, sredobežnim silam, ki delujejo na raznih ravneh našega deželnega okvira.

Naša sodba je torej pozitivna... Trajnost sporazuma bomo merili po sposobnosti enobarvne krščansko-demokratske deželne vlade, razreševati probleme in uresničiti pričakovanja ljudi Furlanije, Posočja in Trsta.

WILLIAM BIANCHI (PSDI): »Počitniške« vlade so včasih bolj trdožive kot vlade z močno oporo, ki so padle že po nekaj mesecih... Ta sporazum pa smo sprejeli, da bi presegli obdobje izrednega stanja, kajti takšno v resnici je, v največji meri zaradi problemov obnove po potresu v Furlaniji in zaradi posledic osimskih sporazumov v Julijski krajini. Mi socialistični demokrati smo se med pogajanjem prepričali, da je enobarvna vlada edina uresničljiva formula, ki lahko zbere glasove vseh... Možno so tudi drugačne rešitve, toda te naj počakajo, kajti zdaj se moramo zavzeti za rešitev problemov, ki sem jih naštel. In še eno resno vprašanje je v naši deželi, vprašanje celovitosti dežele, ki so jo tu prisotne politične sile s svojim sklepom obrabile in obvarovale. Soočamo se s silami, ki so resnično razbijaške, kar bi lahko imelo resne posledice.

DARIO BARNABA (PRI): Najprej je treba določiti probleme, ki so navedli demokratične politične sile v Furlaniji-Juljski krajini, ...da so se odpovedale normalnim vlogam večine in manjšine. Vprašati se moramo, če breme naših problemov...

COLONI: Kolego bi opozoril, da imamo (KD) kar lepo večino...

BARNABA: Saj to je tisto!

COLONI: ... in da imamo kar živahno manjšino...

BARNABA: Seveda! Toda mislim sem na vsakdanjo politično podobo v državi, kjer so določene sile v glavnem, če ne zmeraj, v večini, druge pa skoraj zmeraj v manjšini. Temu smo se odpovedali, vsaj moja stranka je šla v to smer in rezultat je sporazum, ki ga imamo pred očmi vseh.

Problemi so: celovitost dežele, hudo oslABLJENA zaradi rezultatov (tržaskih volitev)

25. junija, ko so se nabuhnile v deželi posebne zahteve nekih skupnosti, problemi, ki jih zastavlja obnova in vprašanja, ki jih zastavljajo osimski sporazumi. Vse to pa na ozadju hudo oslabiljene države.

Če bodo politične sile ravnale odgovorno, bosta ta vlada in ta večina obstali vsaj dokler ne bo zastavljena razrešitev problemov ali vsaj dokler ne bo presežena njihova dramatična ostrina.

DRAGO ŠTOKA (SSk): Kot Slovenska skupnost se nismo spraševali o trajanju te večine, ampak smo se osredotočili na njen program. Jasno pa je, da je v okviru strank ustavnega loka naše mesto zelo naravno... Prav je, da postavimo na vidno mesto potres s posledicami, prav je, da mislimo na ekonomsko – socialno krizo... prav pa je, da pomislimo tudi na izredno težko stanje, ki zadeva nas Slovence v vsej deželi Furlaniji-Juljski krajini. In to je naša zahteva po globalni zaščiti naših pravic... Minilo je trideset let po vojni, minil je londonski memorandum in na njegovi podlagi smo dobili osimske sporazume, ki so dokončno uredili vprašanje meja in s svojim osimskim členom tudi točno pokazali smernice, kar se tiče Slovencev v Italiji oziroma Italijanov v Jugoslaviji. Mislimo, da je napočil trenutek, da dosežemo globalno zaščito in šest strank ustavnega loka nam je gotovo jamstvo ali vsaj velika pomoč, da to pri rimski vladi uresničimo.

BOGO SAMSA: Kolega Sau je pripadnik italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji, jaz sodelujem kot italijanski časnikar, toda Slovenec, predstavnik manjšine v Italiji. Gre za vlogo, ki jo imata ti manjšinski skupnosti kot aktivna posrednika izmenjave vesti in informacij, kulturnih in drugih dobrin. To je razlog več, da upravičeno zahtevamo rešitev naših problemov. Konkretno: kdaj jih boste rešili?

DRAGO ŠTOKA (SSk): Kdaj, bo pokazala prihodnost. Sporazum so podpisale stranke, ki v eni ali drugi obliki vključujejo Slovence in za nas kot Slovensko skupnost je važna vsebina sporazuma, v tem pa je globalna zaščita postavljena na eno vidnih mest. Tu ni več govor le o Trstu ali Gorici, temveč o Slovencih v vsej deželi Furlaniji-Juljski krajini, torej tudi o Slovencih iz videmske pokrajine, iz Beneške Slovenije in Kanalske doline. Že zaradi tega je bilo za nas pametno in nujno pristopiti k sporazumu. V sporazumu so konkretne stvari, kot ustanovitev slovenske televizije v Furlaniji-Juljski krajini, problem šolstva, ki ga je predsednik Comelli posebej poudaril... Prihodnost nam bo pokazala, če je ta sporazum zares tisto, kar pričakujemo.

DARIO BARNABA (PRI): Štoki bi dodal le, da je treba mimo vsebine sporazuma, ki se nam zdi na tem področju zelo daljnosežen, osvestiti celotno javno mnenje Furlanije-Juljske krajine, premagati še tiste odpore, ki v deželi obstajajo in opozoriti italijanski parlament in njegov del kompetenc pri tem vprašanju. Mislim, da so naše politične sile začrtale v tej zadevi skrajno jasne poteze in da smo slovenski manjšini zavezani vsi, na deželni in na državni ravni...

WILLIAM BIANCHI (PSDI): Za slovensko manjšino smo se že doslej zelo natančno zavzemali in njeno obrambo upoštevali že v dosedanjih programskih sporazumih.

Moramo pa reči, da je uresničenje tega programa včasih presežalo kompetence dežele, ki zato ni mogla narediti vsega, kar je bilo zahtevano...

CUFFARO: Že, toda vseeno je bilo narejeno manj od zahtevanega.

BIANCHI: Pristojnosti države so bile...

CUFFARO: Dežela si je sama postavila meje...

GHERSI: Storjenega je bilo manj od zahtevanega, a morebiti več kot je bilo mogoče. Včasih smo pritisnili...

CUFFARO: Kdove zakaj dežela danes, ob sporazumu, okrog katerega se vsi zblížujemo, razume, da je mogoče narediti več? Kako to?

BIANCHI: Želim si, da bi lahko naredili več. Prepričan pa sem, da je ta vprašanja treba konkretizirati v precizni obliki, če jih hočemo rešiti. Štoka nam je med pogajanjem (za sporazum) večkrat predložil svojih pet točk. Tem lahko posvetimo pozornost in jih eno za drugo poskušamo razrešiti, vendar, kot sem rekel, v okviru naših pristojnosti, kajti tudi v točkah prijatelja Štoke so stvari, ki so odvisne od volje italijanskega parlamenta... naprimer vprašanje jezika...

SAMSA: Vprašanje sem zastavil političnim strankam, politikom...

COLONI: Odgovorili bomo, odgovorili...

BIANCHI: Če komentiram deželne sporazume, moram opozoriti, da je treba učinkovito osvestiti rimski parlament in vlado, da bodo predlogi dežele dobili državno podporo in postali resničnost...

Kvaliteta, ki ni zgolj formalnost

LUCIO GHERSI (PSI): Mislim, da je obveznost v prid slovenske manjšine ena najbolj pomembnih demokratičnih obveznosti v naši deželi in kot takšne se je je treba lotiti in jo rešiti. To ni nič novega... Zato bi kot politik odgovoril Bogu Samsi.

Treba je določiti ravni pristojnosti, tu je problem. Toda obstoj velike večine, ki je rezultat izrednega stanja tako na državni kot na deželni, bi moral omogočiti v tej fazi v marsičem definitiven odgovor na probleme, ki so odprti že tako dolgo. Zato mislim, da je nujna zavzetost, ki naj jo pokaže deželna vlada, deželni zbor, pobude, ki so mogoče na krajevni ravni; mislim pa, da je zadnji voz, resnični politični voz, ki ga je treba razvezati, pri vladi in parlamentu republike (Italije)... Mislim pa, da je takšna vlada v Rimu, kot je Andreottijeva, ki navsezadnje le razpolaga z večino izrednega stanja, sposobna premagati odpore in togost... in izdati ukrepe, ali enega samega z zakonsko veljavo, ki bi zadovoljivo rešil to vprašanje.

ANTONINO CUFFARO (KPI): Izhajam iz Gherisjevega razmišljanja. Zaščito slovenske narodne manjšine mora dejansko urediti državni zakon. Te dni smo že poželi prvi sad zblíževanja, sporazuma med demokratičnimi silami. Vlada je hotela izdati dekret za uresničevanje Osima, ki smo ga vsi imeli... za restriktivnega in škodljivega pravicam manjšine, ker ni upošteval pravic, na primer, Slovencev v Videmski in Goriški pokrajini. Na podlagi uskladenega stališča demokratičnih sil naše dežele, pa tudi po posvetovanju s parlamentarno komisijo za Osimo, je vlada dekret morala

umakniti. V tem dejanju vidimo neposredno zavzetost za pospešitev formulacije zakonskega načrta... ki naj zagotovi globalno zaščito slovenske manjšine v Italiji in ji zagotovi razvoj. Ta mora biti čimprej predložen obema domovoma parlamenta. Predlogi že obstajajo...

Kar zadeva deželni sporazum, mislim, da je dobro usmerjen... po našem je zagotovitev pravic Slovencev, njihovega razvoja... temeljno vprašanje italijanske demokracije. Preseže naj (osimske) sporazume, seže naj dlje od sporazumov. Dejstvo, da je bil osimski sporazum podpisan, seveda spodbuja... razvoj zakonodajnih pobud, reči pa moram, da v tem smislu spodbuja tudi zblíževanje obmejnega prebivalstva, v nekem smislu pa omogoča tudi preverjanje. S tem mislim reči, da morata imeti tako slovenska narodna manjšina v Italiji kot italijanska narodnostna skupnost vse možnosti, izkoristiti sporazume za izboljšanje svojega položaja.

SERGIO COLONI (KD): Problem varstva manjšin je stvar najvišje politične ravni in se nikoli ne pojavlja v nevtralnem političnem prostoru. Zmeraj sproža reakcije, pozitivne ali negativne. Strinjam se s tistim, kar je rekel kolega poslanec Cuffaro. Mi (krščanska demokracija) pravimo konkretno, da ima manjšinska zaščita dve ravni: ena so potrebno ozračje, konsenz, podpora, zavest o manjšini in konsenz večine; druga pa so konkretni zakonodajni, upravni ukrepi.

Na teh dveh ravneh so osimski sporazumi silno veljavni. Izložili so vprašanje recipročnosti v smislu mednarodnega prava. Pač pa sta se oba parlamenta slovesno zavezala, da bosta varovala svoji manjšini, slovensko v Italiji, italijansko v Jugoslaviji, v skladu s svojo ureditvijo.

Trdno verjamemo, da bo SFRJ storila vse, kar mora za italijansko narodnostno skupino, Andreottijeva vlada pa je ustanovila globalno komisijo za pripravo zakona o globalni zaščiti slovenske manjšine. Kje smo torej mi v tem sklopu? Mislim, da naša zaveza predstavlja visoko politično kvaliteto, ki ni zgolj formalnost. To pomeni, da bodo tako deželna vlada kot deželni zbor in sila, ki jo predstavljamo mi, imeli aktivno vlogo v zvezi s komisijo in z načrtom zakona, ki bo kmalu pripravljen in predložen vladi... gre za resnično politično vprašanje. V tem smislu je naše enotno mnenje pomembno.

JAKA ŠTULAR: Viden jugoslovanski politik je pred kratkim rekel v zvezi z Osimom, da smo si drug drugemu potrebni, Slovenija in Furlanija-Juljska krajina, Italija in Jugoslavija. Osimski sporazumi zajemajo širok kompleks političnih in gospodarskih vprašanj, v katerem je prosta industrijska cona le eden od problemov. Zanima me, kako vidite to našo soodvisnost in katere smeri se vam zdijo v tej smeri prioritete?

SERGIO COLONI (KD): Sprejemam va-bilo, naj se izražam natanko in za dober zgled bom povedal samo tole: da meja lahko združuje ali ločuje. Očitno pa je, da meja, ki se je zarisala po-drugi vojni, ki je določena z mirovno pogodbo in formalno

še z osimskimi sporazumi, lahko samo združuje. Kajti povezave, gospodarske, kulturne, turistične, prometne, so takšne narave, da tretje poti ni. Na tej meji se ni mogoče ignorirati in ker je spričo volje ljudi na obeh straneh meje pot nasprotstva zavrnjena, ostane samo pot vzajemnih odnosov in sodelovanja.

ANTONINO CUFFARO (KPI): Prepričan sem, da je bila politika odprte meje stožer, ki je omogočil vzorno pogodbo, kakršna je Osimo, ki je razrešil izredno pomembno vprašanje v duhu Helsinkov in uredila tudi razvoj odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Seveda so sile, ki bi stvari rade obrnile nazaj.

ŠTULAR: Kolikšen pomen pripisujete tem silam?

CUFFARO: Vsega ne gre metati v en koš, vendar so gotovo sile, ki poskušajo ribariti v kalnem... nekatere je mogoče v dobri veri odtegniti z dvomljivih pozicij, čeprav so vzdržale trideset let, druge pa najbrž ribarijo v kalnem s širšim načrtom za napad na italijansko demokracijo. In zato so zelo nevarni. Mi (KPI) sodimo, da je treba nadaljevati s politiko odprte meje... ne smemo se pustiti vznemiriti spričo načrtov tistih, ki bi nas radi zvelikli na pozicije iz preteklosti.

Reči hočem, da mora biti naš odgovor docela pozitiven in konstruktiven, zagotovi naj še tesnejše sodelovanje, iz katerega naj zraste potem politika konkretnih dejstev, ki resnično lahko izoblikuje novo soglasje za, recimo, politiko prijateljstva in gospodarskega sodelovanja. Ena od slabosti demokratičnih sil je namreč ta, da so si sicer zastavile cilje, niso pa dosegle nič konkretnega, niso znale združiti množice za dosego teh ciljev. To združitev pa je treba uresničiti.

Prepričan sem, da ozračja, ki je nastalo (med nami) v teh tridesetih letih v Trstu, v deželi in v odnosih med Jugoslavijo in Italijo ni mogoče obrniti nazaj in tudi ne sme se.

Moramo pa odstraniti še nekaj ovir politiki prijateljskih odnosov, ki še obstajajo in mislim, da je prvi cilj, ki ga je potrebno doseči, gospodarsko sodelovanje v smislu zelo premišljene industrijske produkcije, urejene predvsem s pomočjo demokratične udeležbe zainteresiranih.

Pozitivni sadovi

LUCIO GHERSI (PSI): Osimski sporazumi so brez dvoma dejstvo bistvenega pomena, tako za popuščanje napetosti in mir v Evropi kot za sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo, pa tudi, za nas tukaj, za prijateljstvo in sodelovanje ob meji. V tem smislu sodim, da je treba uresničiti vse dele sporazumov... Tu se za demokratične in politične sile zastavljata dva problema, ki ju je treba razrešiti do konca. Najprej je treba premagati vrsto odporov... ki skušajo zavreti celovitost sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, pri čemer gre za sile, ki imajo jasno razpoznaven politični predznak, čeprav si znajo pridobiti odziv v javnem mnenju z izkoriščanjem drugačne vrste argumentov od njihovih resničnih namenov...

Druga potreba pa je soočenje s celotnim prebivalstvom, katerega se tičejo, da pride do demokratične diskusije, da bo uresničevanje teklo ob stalnem sodelovanju ljudstva, to se pravi, ob kontroli vseh državljanov s pomočjo demokratičnih institucij, tako da bodo sporazumi te vrste predstavljali tudi demokratično rast, nikakor pa ne dejstvo, vsiljeno od zgoraj. To bi nujno sprožilo odpore, pa tudi vrsto težav, ki se jim je na vsak način treba ogniti.

WILLIAM BIANCHI (PSDI): Obe državi se morata zavzemati, da sporazumi ne bodo porajali razcepov, temveč povezavo, sodelovanje in torej pozitivne rezultate. Za italijansko državo mislim, da ni razloga za dvome in želim si, da je jugoslovanska stran iste volje. Kar pa zadeva sile, ki so bile pravkar omenjene od novinarjev, da so te tedne začele boljše dojemati, kaj pomeni nujna soodvisnost v gospodarskem življenju. Soodvisnost pomeni spoznanje, da ima vsak vzrok svoje posledice, te pa spet porajajo nove vzroke in nove posledice. Zato bodo torej morale dojeti, da jim pamet narekuje, naj se strinjajo.

DARIO BARNABA (PRI): Dodal bi le, da so osimski sporazumi odgovor na jasne potrebe Italije in Jugoslavije. A v ta okvir se vključuje tudi širši faktor zanimanja zahodnega sveta za jugoslovansko republiko. V tem pa politične sile Furlanije-Juljske krajine, vključene v to stvarnost Zahoda, predstavljajo faktor konkretnega stika z lokalnimi vprašanji, ki jih zastavljajo osimski sporazumi, z vprašanji sodelovanja, soodvisnosti med Furlanijo-Juljsko krajino in Slovenijo, Italijo in Jugoslavijo. Ni nas preveč strah že omenjenih sil, kajti politična rešitev, ki smo jo našli za deželno vladno, te sile lahko pomaga premagati, demistificirati problem tistih strani osimskih sporazumov, ki jih špekulativno napihujejo in osvestiti javno mnenje cele dežele.

DRAGO ŠTOKA(SSK): Kot pripadnik slovenske narodnostne skupnosti v Italiji bi rad podčrtal vlogo, ki so jo odigrali v zadnjih tridesetih letih Slovenci kot most dobrih odnosov med državama. Tudi naša narodna manjšina v Italiji bi nedvomno trpela zaradi slabih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Torej prinašajo osimski sporazumi tudi nam pozitivne sadove. Seveda se bomo morali spopasti z vsemi tistimi mračnjaškimi silami, ki se še danes znašajo nad spomeniki našim padlim. Kot Slovenci in kot lojalni italijanski državljani bomo napeli vse svoje moči za uresničitev osimskih sporazumov.

SAU: Vsem hvala za sodelovanje.

Pogovora v studiu RTV Koper - Capodistria so se udeležili:

- Sergio Coloni, deželni tajnik Krščanske demokracije (KD),
- Antonino Cuffaro, deželni sekretar Komunistične partije Italije (KPI),
- Lucio Gheri, član deželnega vodstva Socialistične stranke Italije (PSI),
- William Bianchi, deželni tajnik Socialdemokratske stranke Italije (PSDI),
- Dario Barnaba, deželni tajnik Italijanske republikanske stranke (PRI),
- Drago Štoka, deželni tajnik Slovenske skupnosti (SSK).

Vprašanja so jim zastavili Silvano Sau (ki je vodil tudi televizijsko oddajo) za RTV Koper - Capodistria, Bogo Samsa za agencijo Alpe-Adria iz Trsta in Jaka Štular, ki je pogovor pripravil za "Delo".

Ob politiki sveta pakta NATO

NEVARNA USMERITEV

Predstavniki 149 držav, ki so nastopili na posebnem zasedanju Generalne skupščine OZN, so razgrnili impresivno podobo hudih posledic oboroževalne tekme, ki traja že dolga desetletja. Po izračunih znanstvenikov so od leta 1947 do leta 1978 samo ZDA potrošile za oboroževanje več kot trilijon dolarjev - trikrat več kot za udeležbo v drugi svetovni vojni in 36-krat več kot za udeležbo v prvi; vsak Američan je v oboroževalni tekmi prispeval nad 10.000 dolarjev. Izumljajo in uvajajo v oborožitev vedno nove vrste orožja "z večjo ubijalsko močjo", kot se izražajo vojaški strokovnjaki. Hkrati s tem pa so ta orožja tudi čedalje dražja. Za njihov razvoj porabijo v ZDA okrog 40 odstotkov vseh sredstev, namenjenih znanstvenim raziskavam. Če so ZDA ob začetku sedemdesetih let potrošile v te namene okrog 7 milijard dolarjev letno, so jih 1978. leta 12,04 milijarde, medtem ko za

leto 1980 načrtujejo 14,2 milijarde dolarjev!

Vsaka nova raketa, vsaka nova podmornica, vsak nov bombnik uničujejo vpliva na socialne programe. Poglejmo si nekaj primerov. Pentagonov nakup osmih letal F - 14 za 130 milijonov dolarjev vsako, je veljal prav toliko, za kolikor je bil 1972. leta priškrnjen program stanovanjske graditve. Pentagonova nabava treh atomskih podmornic v vrednosti 567 milijonov dolarjev 1973. leta je imela za posledico, da so se v zveznem proračunu ZDA za isto vsoto skrčila nakazila za zdravstveno varstvo, izobraževanje in socialno skrbstvo.

Ko skušajo kolovodje vojaškoindustrijskega kompleksa opravičiti to pošastno razmetavanje nacionalnega bogastva, zatrjujejo, da razvoj vojaške industrije omogoča zvečanje števila delovnih mest in zvišanje plač delovnih ljudi. Toda kdo ne vidi, da se brezpo-

Nevarna usmeritev

selnost v ZDA in drugih kapitalističnih državah ne zmanjšuje in znaša zdaj 16 milijonov ljudi?

Govorec o resničnih posledicah oboroževalne tekme, je generalni sekretar komunistične partije ZDA Gus Hall, upravičeno pisal že leta 1974: "Milijarde dolarjev, ki so nam jih vzeli v obliki davkov in jih vlada troši za plačevanje vojaških naročil, ne dajejo ustreznega povečanja zaposlenosti, kajti proizvodnja novih sredstev za množično uničevanje je v manjši meri kot v času prejšnjih vojn odvisna od materialov in procesov, ki zahtevajo velika vlaganja človekovega dela. Najvišjo raven brezposelnosti imamo zdaj v mestih in državah, kjer prevladuje vojaška industrija".

Sklic posebnega zasedanja Generalne skupščine OZN, posvečenega razorožitvi, nastopi predstavnikov ZSSR in drugih socialističnih držav, njihovi podrobni realistični predlogi, usmerjeni v prekinitev oboroževalne tekme, skrčenje vojaških izdatkov in zagotavljanje mednarodne varnosti je seveda povsod bilo deležno široke podpore miroljubne javnosti, med drugim tudi v ZDA.

Obenem pa so predstavniki ZDA in nekaterih njihovih zaveznikov iz pakta NATO v svojih nastopih na zasedanju OZN pokazali, da trdovratno vztrajajo pri svojih bojovnih stališčih in se odrekajo realnim korakom, ki naj bi pripeljali do skrčenja oborožitve. Dvostranska sovjetsko-ameriška pogajanja o omejitvi strateške oborožitve so se naenkrat zavlekla, čeprav je bil osnutek sporazuma o tej omejitvi v glavnih potezih že pripravljen na podpis in je bilo treba urediti le še nekaj vprašanj. Predstavniki ZDA in zavezniki držav so daljši čas zavzemali negativno stališče tudi na dunajskih pogajanjih o skrčenju oborožitve in obo-roženih sil v Srednji Evropi.

Svet pakta NATO je sprejel "dolgoročni program" oboroževanja, predviden do leta 1993, v skladu s katerim so članice tega bloka prevzele nase obveznost, da iz leta v leto povečujejo svoje vojaške izdatke in nabavljajo vedno dražjo oborožitev pretežno ameriške proizvodnje.

V luči povedanega je postalo razumljivo, zakaj so se te države in v prvi vrsti ZDA tako vztrajno upirale sovjetskim predlogom o prenehanju izdelave jedrskega orožja vseh vrst, o odpovedi izdelovanju novih vrst oborožitve in razširitvi armad: imele so popolnoma nasprotno načrte. Zahodni tisk je poln poročil o tem, kako "dolgoročni program", ki ga je sprejel svet pakta NATO, predvideva okrog sto programov proizvodnje novih vrst oborožitve, da se med drugim načrtuje izdelovanje novih raket s skrajno drago raketo "MX" vred, novih bojnih ladij, letal, tankov, opreme za elektronsko vojno itd.

Na zasedanju sveta pakta NATO je predsednik ZDA Carter razglasil novo doktrino globalnih operacij NATO; gre za samovoljno razširitev "območja odgovornosti" tega vojaškega bloka na obsežna področja, ki daleč presegajo meje, označene s sporazumom o ustanovitvi

severnoatlantskega bloka, podpisanem aprila 1949. leta, na vrhuncu "hladne vojen".

Celo tedaj je bilo v 6. členu tega sporazuma jasno označeno operativno območje sporazuma, ki obsega ozemlja članic bloka, otoke v "severnoatlantskem področju severno od rakovega povratnika", Sredozemsko morje in tista področja Evrope, kjer so bile takrat okupacijske armade članic sporazuma. Sedaj pa si NATO prisvaja pravico vojaškega vmešavanja zunaj meja tega območja, posebno v Afriki.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Srečanje

(Nadaljevanje s 4. strani)

dosego globalne zakonske zaščite je govoril Boris Race, predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze, ki je organizirala letošnje srečanje. Pozitivno je ocenil vsebino osimskega sporazuma in se izrekel za skupne nastope slovenske narodnostne skupnosti ter za enotnost demokratičnih strank, ki naj odstrani nevarnosti, ki so prišle dramatično do izraza s skrunjenjem spomenikov na Krasu in s protislovenskimi izbruhi.

Delegacije je sprejel predsednik deželne sveta Arnaldo Pittoni, ki je podčrtal pozitivno vlogo narodnostnih manjšin in njih aktivni prispevek k posvetovanju z matičnimi državami ter utrjevanju prijateljstva. V skladu z izjavami osimskega sporazuma je treba sprejeti ukrepe za rešitev problemov in za zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Delegacije narodnostnostnih skupnosti so soglasno odobrile izjavo, v kateri ogorčeno obsojajo fašistična razdejavanja in skrunitve partizanskih in antifašističnih spomenikov v Trstu in okolici. Izjava podčrtuje pomen demokratičnih odnosov in demokratičnega sožitja in v tej zvezi poudarja:

- Klima, ki je bila ustvarjena v Trstu z nastopom političnih sil, ki so si vzele za cilj napad na osimske sporazume in razvijanje sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, neposredno ogroža in zapleta razreševanje vseh resničnih problemov in odprtih vprašanj, za katere so življenjsko zainteresirane demokratične sile, posebno pa slovenska narodnostna skupnost v Italiji in italijanska v Jugoslaviji.

- Menimo, da je samo odločen in enoten boj proti tem tendencam in odločno preprečevanje nastopov in dejanj fašističnih ostankov edino poročstvo, da se začeti procesi notranje demokratizacije nadaljujejo in zagotovijo uspeh in rezultate na vseh področjih družbenega življenja.

Delegacije so ugotovile koristnost podobnih srečanj, ki omogočajo večje medsebojno spoznavanje in solidarnost ter izmenjavo izkušenj zato so potrdile potrebo, da s podobnimi srečanji nadaljuje.

Bogomil Gabrovec in Ivo Sosič iz Nabrežine sta v počastitev spomina tov. Iva Pertota prispevala 10.000 lir za slad DELA.

Iskrena hvala.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Kulturni dom v Trstu

Dario Fo

SEDMA ZAPOVED:
KRADI MALO MANJ

V soboto, 21. oktobra ob 19. uri
v kulturnem domu v Trstu

Andres Valdes

"GIB IN TIŠINA"
Program pantomime

V nedeljo, 22. oktobra ob 17,30
v Slomškovem domu v Bazovici
v ponedeljek, 23. oktobra ob 20,30
v Prosvetnem domu na Opčinah

RAZSTAVA V PROSVETNEM DOMU NA OPČINAH

V okviru prijateljskih srečanj bodo v gosteh SPD Tabor z Opčin umetniki-amaterji KUD "Dolomiti" iz Dobrove pri Ljubljani: Francka Volčič, Lado Hudnik, Janez Korenčan, Milko Križman in Janez Slabe. Razstavljali bodo svoja dela v Prosvetnem domu od 21. do 29. oktobra. Odprtje razstave bo v soboto, 21. t.m. ob 20,30 z rastopom domačega pevskega zbora.

Razstava bo odprta vsak dan od 18. do 20. ure, ob nedeljah pa od 10. do 12. in od 17. do 20. ure.

KONCERTNI ABONMA GLASBENE MATICE

28. oktobra 1978: Trio Tartini iz Ljubljane, 5. decembra 1978: Sinfonični orkester Slovenske filharmonije in pevski zbor Consortium musicum iz Ljubljane, 20. decembra 1978 klavirski recital Massimo Gon, 19. januarja 1979: Komorni orkester Radiotelevizije Ljubljana, 2. februarja 1979: duo Pahor - Slama, 14. marca 1979: pevski zbor Collegium musicum iz Beograda, 29. marca 1979: Slovenski komorni orkester iz Ljubljane, 18. aprila 1979: zbor in orkester Glasbene matice iz Trsta.

Dvig abonmajev v pisarni Glasbene matice v Trstu, ulica R. Manna 29.

SENJAM BENEŠKE PIESMI

Kulturno društvo "Rečan" iz Les priredi v nedeljo, 22. t.m. v telovadnici v Lesah (občina Grmek v Benečiji) "5. senjam beneške piesmi".

Začetek ob 15. uri.

DELO - glasilo KPI

za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKEREK**

Ureja uredniški odbor

Odgovarja **FERDI ZIDAR**

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torrebianca, 12